

132
Dr. DANIEL ROTH.

DESPRE UNIUNE

și, per tangentem, un cuvânt despre o posibilă

MONARCHIE DACO-ROMÂNĂ

SUB

COROANA AUSTRIEI.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Broșură apărută în 1848. Material pentru așteptarea
politice naționale a Românilor și Sașilor.

TRADUCERE

DE

SEPTIMIU ALBINI.

Sibiu, 1895.

Institut Tipografic T. Liviu Albini.

2

0 broșură din 1848.

MATERIAL PENTRU APREȚIAREA POLITICEI NAȚIONALE

a

Românilor și Sașilor.

În cele următoare cetitorii noștri vor face cunoștință cu părerile unui luptător ~~s-a~~ din ~~BC~~ timpul revoluției dela 1848. Ele sunt cuprinse într'o broșură germană, apărută (în Maiu) la Sibiu în acel memorabil an, tocmai pe când luptele *pro și contra* Uniunii Ardealului cu Țeara-Ungurească erau mai înfăptuite. M'am însărcinat să traduc această broșură a preotului Dr. D. Roth în întreg cuprinsul ei și să o dau publicității.

Făcând aceasta, am crezut, că în prima linie voi contribui, cât de puțin, la clarificarea raporturilor dintre Români și Sașii Transilvaniei.

Într'a doua linie însă broșura și acum după aproape o jumătate de secol cuprinde o mulțime de elemente de judecată, care ilustrează foarte nimerit situația generală a patriei noastre și în special raportul dintre „elementul stăpânitor” și naționalitățile nemaghiare.

În prima ordine de idei cred că înprospătarea ideilor, temerilor și prevederilor dela 1848 vor face un bun serviciu atât Românilor cât și Sașilor. Am, se înțelege, în vedere pe Românii, care luptă sub steagul partidului național și pe acea parte a poporului săsesc care, nefăcând concesii politicei maghiarisătoare, dorește în sinceritate o conlucrare comună a tuturor popoarelor nemaghiare.

De vre-o doi ani, de când alianța naționalităților, la stăruințele conducătorilor nostri, a început să iee ființă, s'a discutat mult, atât în cercuri săsești, cât și în cele românești, eventualitatea intrării Sașilor în șirul celorlalți nema-

ghieri, deja aliați. Discuțiile însă, până astăzi, n'au dus la nici un rezultat, deși nu se poate trage la îndoială, că totuși bune intenții nu lipsesc în ambele părți.

După cât știm noi, cauza acestei neisbutiri ar fi unele nedumeriri de care sînt cuprinși concetățenii noștri sași. Anumit ei s'ar teme de niște pretinse scopuri finale ale politicei noastre naționale, scopuri ce câștigând realitate, le-ar amenința propriul viitor. Pe urmă ar fi îngrijați de progresele economice ale Românilor din ținuturile săsești, care ajungînd la preponderanță ar pute să-și îndușească economicește pe Sași. Și mai mult însă ei ar fi nedumeriți din pricina programului nostru național, din care nu aprobă și n'ar pute primi în programul comun punctul despre a u t o n o m i a Transilvaniei, după-ce Sașii au abandonat această pretensiune și s'au împăcat cu actuala stare de lucruri.

Noi credem că toate aceste nedumeriri sînt neîntemeiate și am dori să

putem convinge și pe patrioții sași despre netemeinicia lor. Spre acest sfârșit le recomandăm să dea toată atenția celor scrise de conaționalul lor, la 1848, în broșura ce ne preocupă. El combate cu tot focul inimii uniunea și arată în același timp, cu argumente mai bune de cum le-am putea da noi Sașilor, că împreună lucrare cu Românii nu numai nu le poate fi primejdioasă, dar' le este chiar prielnică. Ear' ceea-ce a fost adevărat la 1848, nu poate fi cu totul neadevărat astăzi. La toată întemplerarea broșura admite conclusia, că punctul I. al programului nostru național, chiar dacă Sașii nu-l mai aprobă, își are și el rațiunea sa de a fi, constitue cel puțin o pretenșiune discutabilă, și în cazul cel mai rău nu poate împedeca alianța Românilor cu Sașii, după-cum n'a împedecat-o nici cu Slovacia și Sârbii, care încă nu cer revizuirea legii despre Uniune.

Broșura va fi însă citită eu folos și de membrii și luptătorii partidului nostru național. Căci ea nu numai înlesnește

aprețierea raportului nostru cu Sașii, așa cum este și cum ar trebui să fie, dar', precum am zis, cuprinde și elemente de foarte mare actualitate referitoare la situația generală a țerii și la politica de naționalități. Îndeosebi interesant este să vedem, cum bărbații dela 1848 au prevăzut persecuțiile și terorismul, ce îndurăm astăzi dela supremația maghiară.

Din toate aceste puncte de vedere cred, că nu e superfluă publicarea în românește a broșurii patriotului sas.

Asupra autorului acestei scrieri găsesc în „*Allgemeine Deutsche Biographie*“ (vol. XXIX., p. 305) și în Trausch, *Schriftsteller-Lexikon* (vol. III., p. 129) următoarele date biografice :

Dr. *Daniil Roth*, scriitor politic și poetic din fundul regiu transilvan, a fost fiul unui mésar din Sibiiu. El s'a născut în anul 1801, a studiat gimnaziul în Sibiiu și teologia în Viena. Fiind profesor gimnasial în Sibiiu, a fost chemat la postul de preot evan-

gelic în Iași. Dar' a renunțat la acest post de preot și s'a ocupat cu instrucția privată. Mai târziu a studiat medicina în München, unde a fost promovată la gradul de Doctor. Întorcându-se în patrie se făcù earăși preot în Kastenholz. Revoluțiunea îl silì să fugă în România, după-ce Ungurii ocupară Sibiul în Martie 1849. În România a fost medic de oraș în Rîmnic și medic-primar al spitalului de garnisoană în Ocna. Mai târziu el ajunse earăși în Iași ca medic militar. El a murit în Iași în 25 August 1859.

Articolul din „*Allgemeine Deutsche Biographie*“ caracterisează pe Roth în următorul chip :

«O vieată agitată, dar' nici decât naufragiată, pe care Roth a pus-o mai ântâiu în serviciul poporului seu! În serioasele lupte naționale, care în Ardeal au premers anul revoluționar 1848, el a voit să trezească în poporul seu fiecare forță, care să mărturisească, că el este un popor vrednic să existe ca

popor în monarhie și să nu fie necunoscut și uitat de patria germană».

Scriitorii noștri, ni-se pare, au judecat greșit pe Roth. Uitănd că Roth era și poet și că scrierile lui politice trebuiau să se resimță și ele de calitatea poezilor de a face concepții mari, ei au crezut că Roth a scris o cârtică »astută«, cum zicea tinărul A. Papiu Ilarianu (*Istoria Românilor*, vol. II, p. 69) cu scop de a înșela și compromite pe Români. George Barițiu vorbind de Roth în *Părți alese din istoria Transilvaniei* (II. 577) susține acelaș punct de vedere față de multiplul scriitor Daniil Roth.

Ori-cum ar fi — și noi ne credem în drept să abandonăm obiecția de »denunciant« ce 'i-s'a făcut lui Roth — cârticica aceasta istorică cuprinde și idei frumoase și corecte.

Ea va fi cetită de noi cu interesul ce-l merită. S. A.

Despre uniune

și per tangentem

un cuvânt despre o posibilă

monarchie daco-română

sub

Coroana Austriei.

Cel mai mare blăstēm, care de secolu a apăsas asupra națiunii săsești, a fost neunirea, *discordia*, care totdeauna s'a ivit în mijlocul ei, de câte-ori din afară a fost amenințată de vre-o primejdie mare. Cu oroare percurge fiul națiunii săsești, cu istoria în mână, încurcăturile secolilor expirați, și cu înduioșare află, că cele mai adânci rane, ce au fost aplicate națiunii săsești, mai totdeauna dela această hydră au venit. Acolo unde unirea era mai necesară, acolo unde mai mult se impunea ca fiii națiunii să țină împreună, să stea și să se ridice *toți pentru unul*, pentru a putea întâmpina cu succes pericolul ce amenința din afară; acolo vedem națiunea neunită, sfîrticată; vedem un membru despărțindu-se de ce-

lalalt, și fiecare căutându-și scăparea pentru sine și pe căi deosebite. În chipul acesta națiunea săsească, pe când unită într'o massă compactă și resolută ar fi putut prescrie legile secolilor miserabili de mai înainte, a fost obiectul caprițiilor și de multe-ori jertfa celorlalte două națiuni politice și a evenimentelor serioase.

La sfârșitul acestor întâmplări, adese revoltătoare de inimă, cunoscătorul istoriei se întreabă cu mirare: Cum a fost cu puțință ca națiunea săsească, în ciuda împărecherilor, a gelosiilor ce adese eșiau deasupra, a egoismului, ce la toate ocaziunile se ivia, a avidității și fuduliei și a unor cercuri întregi, să poată ajunge până la jumătatea secolului 19, prin toate aceste încurcături și timpuri grele, ca o comunitate unitară, deși numai de slab agregat, ca o naționalitate definită și omogenă?

Provedința d-zeească a îngrijit cu milostivire și bunăvoință de această na-

țiune și asupra ei s'a adevărit mai mult ca ori-și-când proverbul german: «Dzeu nu părăsește pe nici un Neamț de omenie».

În timpul mai nou națiunea săsească ear' a ajuns în mare strâmtoare, precum cu toții știți, scumpi frați Sași, — nu însă numai prin propusa Uniune a Ardealului cu regatul unguresc, — nu, ci cu deosebire earăși prin vechiul dușman ereditar al națiunii, — prin discordie. Nu numai singuratici indivizi din sinul națiunii săsești, ci cercuri întregi, Brașovul în frunte, s'au pronunțat pe față și solemnel pentru Uniune, ear' Sibiiul s'a pronunțat hotărât contra Uniunii. Până la 2 l. c. se putea cu drept cuvânt presupune, că o parte a scaunelor săsești vor urma exemplul Brașovului, ear' ceealaltă steagul Sibiiului. În acest chip națiunea săsească, care nici când n'a avut mai multă trebuință de unire, ca în chestia actualmente de sub întrebare, își stătea față în față, divisată în două tabere ostile. Astfel împărechiată, sfirticată,

neunită cu sine însași, dușmănită în internul seu, avea națiunea să se prezente în Dietă, hotărâtoare pentru uniune, să stea față cu celelalte două națiuni politice. O priveliște deplorabilă, sfâșietoare de inimă, ce ar fi oferit națiunea, dacă s'ar fi întâmplat aceasta. Amar, de trei-ori amar de urzitorii acestei divisiuni, dacă ea totuși se va mai face încă, ceea-ce însă acum nu mai este de temut! Paguba care națiunea nesmintit ar fi avut-o din aceasta, numai lor singuri le-ar apăsa conștiința.

Brașovul s'a declarat pentru Uniunea Ardealului cu Ungaria. Aceasta nu voim și nu putem să 'i-o imputăm. Brașovul crede a afla salvarea națiunii în această Uniune, și prin urmare crede a lucra în interesul națiunii, dacă cearcă a promova Uniunea din toate puterile. Convingerea altuia trebuie să o respecte cel-ce pretinde dela alții respectul convingerii sale. Chiar și dacă Brașovul s'ar fi silit cu tot zelul să câștige ce-

lelalte scaune săsești pentru vederile sale asupra uniunii, nu 'i-am fi putut face un titlu de imputare, dar' aici ar fi trebuit să se oprească. Arborând tricolorul unguresc și declarând prin aceasta publice, că voește Uniunea, a declarat totodată că va voi-o chiar și atunci, când majoritatea scaunelor săsești (în cl. districtul Bistriței) se vor declara contra ei. Sau nu a înțeles lucrul așa? Atunci declare-se Brașovul grabnic și pe față, pentru-ca să nu mai apese asupra lui imputarea de infidelitate față cu națiunea, căci în adevăr infidelitate este, dacă așa s'a înțeles lucrul. Eu întreb: Mai este în vigoare constituția săsească, sau aparține deja lucrurilor care au fost? Eu cred că, după-ce Uniunea cu Ungaria încă nu este hotărîită, constituțiunea aceasta nu este încă abrogată, și prezența celor 22 de deputați ai scaunelor și districtelor în Piața-mare a Sibiiului dovedește, că această constituție încă n'a fost dusă la mormânt. Prin urmare

nimenea nu se poate îndoii de existența și valabilitatea ei. Și întreb mai departe: N'a fost totdeauna recunoscut ca principiu al acestei constituții, că deputații sași au să pășească în dietă, în toate chestiile, în numele națiunii săsești, și nu ca deputați ai singuraticelor scaune, ceea-ce până la 1791, până când națiunea săsească vota cu vot curial, nici n'a *putut* fi altcum? Dar' și de atunci îndoace nu s'au gerat deputații săsești totdeauna de *deputati nationis saxonicae*? Pentru această numire, în care se exprimă principiul de mai sus, n'au avut ei să supoarte cele mai strașnice și mai vitejești lupte, cu deosebire în cele din urmă două diete? Întreb mai departe: Fost-ar fi, înainte de 1791, un asemenea vot curial cu puțință, ear' titlul amintit n'ar fi fost, după 1791, o neexactitate, dacă nu s'ar fi considerat ca principiu, că minoritatea cercurilor săsești are să-și subordoneze părerea și vederile sub ale majorității, pentru-că

numai în chipul acesta s'a putut menține mai de mult votul curial și în timpul din urmă titlul de *deputati nationis saxonicae*?

Fiind deci în vigoare, după lege și de fapt, constituția săsească, și cu ea împreună principiul mai sus indicat, nu putem hesita a declara de pripită demonstrația solemnă a Brașovenilor în favorul Uniunii Transilvaniei cu Ungaria. Pripită dacă s'a făcut cu rezerva neexprimată „dacă majoritatea scaunelor vor adera la părerea lor», și pripită sub toate împregiurările, pentru-că acum, o revocare a acestei demonstrații, o eventuală subordonare necesară a părerii lor particulare sub hotărîrea majorității scaunelor, probabil va fi mai grea și mai umilitoare, decât dacă demonstrația nu s'ar fi întemplat. Dar' declarația solemnă a Brașovenilor pentru Uniune ar trebui să o declarăm de-adreptul de călcare a credinței către națiunea săsească, dacă scopul ei a fost de a se face de știre,

că Braşovul va lupta pentru Uniune și o va cere în dietă, chiar și atunci când majoritatea scaunelor săsești se va declara contra Uniunii.

În cazul acesta Braşovul s'a desfăcut de națiune. A părăsit națiunea în situația cea mai grea și a abandonat interesele generale ale națiunii pentru a servi interesele sale particulare.

Este adevărat, că și Sibiiul a făcut, în înțeles contrar, o demonstrație analogă, la 3 și 4 Maiu a. c. Dar' aceasta s'a făcut în urma unui eveniment, care face imposibil consimțământul națiunii săsești la Uniunea Transilvaniei cu Ungaria, care presupune cu siguranță aprobarea ulterioară a celor întemplate la Sibiiu, din partea celorlalte cercuri săsești, și care totodată permite Braşovenilor să-și revoace fără umilire cuvântul dat în favorul Uniunii și să se alăture ear' la națiune. Dar' despre aceasta mai la vale.

Nici luptătorii pentru, nici luptătorii contra Uniunii nu pornesc din

unele și aceleași vederi și premise. În partidul acesta destingem patru nuanțe hotărît diferite una de alta. Prima subîmpărțire a acestor luptători pentru Uniune pornește din punctul de vedere istoric, a doua din cel cosmopolit, a treia, am putè zice partidul brașovean, pentru-că este reprezentată prin Brașov, voește Uniunea numai cu anumite condiții, a patra, pe care o vom numi cea resignată, s'a pronunțat pentru Uniune, pentru-că a resignat la ori-ce speranță, că lupta contra Uniunii va isbuti.

Ad retinendam Coronam! Pentru paza Coroanei sîntem noi chemați. Care Coroană? Impèratul Ferdinand a aflat de bine ca singur, din propria voință, s'è încungiure cu consilieri de Coroană ungurești, pentru-ca ea din Budapesta s'è exercieze influența, în mod popular, liberal. Èste aceeași Coroană, pentru a cărei pază a chemat regele Geza II. pe Germani, sînt acum 700 de ani. Acuma earăși ne chiamă

vocea regelui, a regelui nostru Ferdinand V. «*ad retinendam Coronam*». Așa ne strigă istoricii și prin aceasta voesc să ne convingă, că după D-zeu și dreptate trebuie să ne supunem ministerului unguresc din Budapesta, pentru-că un rege unguresc a chemat, sînt acum 700 de ani, pe înaintașii nostri în Ardeal.

Să iertați, domnii mei. Afară de faptul chemării Germanilor, acum 700 de ani, de către regele unguresc Géza II., toate celelalte sînt false. Și chiar faptul acesta are cu totul altă însemnătate, și dintr'însul se pot trage cu totul alte consecuențe, decât acele pe care a le trage vă place vouă.

Cînd regele Géza II. ședea pe tronul Ungariei, Ardealul era deja posesiune a Coroanei ungare, dar' nici atunci, nici mai târziu Ardealul n'a fost *contopit* cu regatul unguresc. Nu avea nimica comun cu Ungaria, decât pe același rege și n'a stat cu acesta în vre-un raport mai intim, mai

strîns, decît regatele Croația, Dalmația și principatele Moldova și Valachia, care două din urmă încă au fost un timp oare-care unite cu Coroana Ungariei. Mai amical a fost Ardealul regatului unguresc, pentru-că o parte a lui era locuită de frați de sînge, dar' această împregiurare nu constituie și nu stabilește un raport de drept. Precum Croația își avea pe tronul seu, dependent de Coroana Ungariei, Moldova și Valachia pe voivozii sei, puși sau aprobați de regele Ungariei, tot asemenea Ungurii din Ardeal își aveau Voivodul lor, Sécuii contele lor și Sașii tot contele lor. Acestia formau unica legătură, prin care Ardealul depindea de Ungaria. Dacă câte-odată magnați ungurești din Ardeal sau «buni bărbați» dintre Sași erau chemați la dieta Ungariei, aceasta se întempla numai pentru a li-se asculta sfaturile bune, când țeara era în primejdie, sau pentru a iniția ajutoare mai grabnice de bani și de trupe, dar' nu schimba întru ni-

mica raportul de drept dintre cele două țeri. Țeara Ardealului rămânea separată de Ungaria și-și păstra constituțiile sale cu desevârșire diferite de constituția Ungariei.

Și cu deosebire Sașii! Pe când voevodul Ardealului și contele Sécuiilor, afară de rege, mai erau supuși și puterii Palatinului Ungariei, contele Sașilor, și împreună cu el Sașii, erau exempti și de sub acesta, precum și de sub jurisdicțiunea Voivodului și erau supuși direct regelui și responsabili numai lui și nimănui altul. Oare Géza și Andreiu II. nu mai din prea mare dragoste față cu Germanii s'ar fi conferit Sașilor această aurie poziție exemptă? Sigur nu. Sigur numai din înțeleaptă chibzuire că Germanii, care au fost chemați de regii ungurești expres «pentru paza Coroanei» și «pentru respingerea barbarilor» din țerile Coroanei ungare, numai în chipul acesta puteau să-și împlinească înalta și onorifica lor misiune. Și fiindcă Sașii în-

tr'adevăr 'și-au și împlinit această onorifică misiune, cu credință și stăruință germană, totdeauna au rămas un celenodiu al Coroanei ungare, pe care purtătorii acesteia o și onorau totdeauna. Așa a rămas raportul Ardealului către Ungaria până la mijlocul secolului XVI., când după războaiele civile, pricinuite de ambiția lui Zápolya, s'a desfăcut cu totul și Ardealul a intrat în șirul statelor de sine stătătoare. La sfârșitul secolului XVII. Ardealul ear' a fost unit cu Coroana Ungariei, dar' numai pentru aceea cu Coroana Ungariei, pentru-că eliberatorul Ardealului de sub jugul rușinos al Tătarilor, din întâmplare, a fost și purtătorul Coroanei ungare și pentru-că nu s'a opus intereselor Casei de Austria, ca această țeară, mai pe urmă câștigată, să fie unită cu Coroana Ungariei, în loc de a Austriei, ceea-ce atunci încă s'ar fi putut face, fără-ca cineva să poată contrazice. Dar' staturile și națiunile Ardealului au pus ca condiție expresă menținerea consti-

tuțiilor lor și desevîrșita independență de legislațiunea Ungariei, și prin aceasta au asigurat, și pentru viitor zidul despărțitor, care și de atunci încoace a despărțit Ardealul de regatul Ungariei.

Dar' și dacă înainte de bătaia dela Mohács ar fi avut loc cea mai strînsă unire, o desevîrșită contopire a Ardealului cu Ungaria, aceasta tot n'ar fi un motiv indispensabil al Uniunii ce acum se intenționează. Acea legătură a fost cu desevîrșire ruptă, sînt acum 300 de ani, cu aprobarea Ungariei și a Ardealului, o altă lege fundamentală, deosebită de cea ungurească s'a dezvoltat în Ardeal, și pe basa acestei legi fundamentale ardelenesti, nu pe basa raporturilor de acum 300 de ani, trebuie desbătută Unirea sau Uniunea Ardealului cu Ungaria. Ce confuzie teribilă s'ar naște, dacă toate statele europene ar lua de basă raporturile și posesiunea teritorială de acum 300 de ani și după acest principiu 'și-ar restabili

frontierele de atunci a țărilor? Nu numai țărilor câștigate prin arme, ci și statele despărțite prin arme și tratate le sancționează timpul. Și într-o privință și în cealaltă există o prescripție politică, fără de care liniștea Europei mereu ar fi pusă în chestie.

Dar' oare ceea-ce voesc Ungurii acum este o unire a Ardealului cu Ungaria, așa cum a existat aceasta înainte de lupta dela Mohács? Nici decum! Acest fel de Uniune există deja dela 1691, dar' ei voesc o desevîrșită c o n t o p i r e a Ardealului cu Ungaria, care nu a existat nici-odată, și ei pretind ca la aceasta să ne dăm și noi aprobarea, pentru-că un rege al Ungariei, care pe atunci era în același timp Domn al Ardealului, a chemat, sunt acum 700 de ani, pe Germani în țeară. Este oare aceeași coroană a lui Géza, pentru a cărei pază au fost chemați înaintașii nostri în țeară, este coroana lui Ludovic, a Ferdinandilor și Maximilianilor, a celor doi Iosifi și a lui Leo-

pold, pe care împăratul Ferdinand a dus-o la Budapesta, pentru-ca din propria voință s'e-o încungiure cu consilieri de coroană ungurești?

O rușine, o devisaune, că un Sas poate să vorbească astfel! Oare acești profesori de drept public nu știu, numai ei nu știu, ce s'a întâmplat zilele trecute la Presburg și la Viena, și a umplut 30 de milioane de Austriaci credincioși cu durere și mânie? Aceste concesiuni, stoarse în cea mai grea strîmtorare, le numește un Sas «ducerea Coroanei ungare din propria voință la Budapesta?»

Coroana ungară, Coroana Stului Stefan a devenit pe capul uns al Împăratului nostru o coroană neputincioasă de hârtie, și în numele Coroanei, care a fost luată de pe capul Augustului nostru Rege și stăpân, împing acum «consilierii responsabili ungurești» ai autorului articolului «Für die Union» din „Blätter für Geist” etc., din care am scos citatele de mai sus,

împing acești «consilieri responsabili» dela Budapesta pe diferitele națiuni ale patriei comune la ură și mânie reciprocă, la dușmănie și discordie, la desperare, și în cele din urmă la războiul civil! Da, și noi așteptăm vocea Regelui și Domnului nostru să ne strige: «Veniți, Sașilor, apărați Coroana!» Dar' noi credem, că numai așa vom corespunde acestei chemări, dacă ne vom opune din toate puterile, chiar și cu jertfa sângelui, Uniunii Ardealului, pentru-ca «consilierii» istoricului autor al articolului citat să nu fie întăriți, cu ajutorul Ardealului, în aspirațiile lor perverse. Noi credem că ne conformăm vocii Impăratului, dacă ne vom scula unul ca unul, ne vom stringe în giurul persoanei sfințite a Impăratului și îi vom conserva această importantă țeară. De aceea ne-am împodobit cu steagul negru-galben austriac, pentru-ca să știe toată lumea, ce fel de sentimente nutrim și ce fel de spirit ne însuflețește!

Nu 'mi-am pus problema ca să combat sofismele și aserțiunile revoltătoare și imposibile de dovedit ale autorului articolului «*Für die Union*» din nrul 18 al foii «*Blätter für Geist*» etc. Am accentuat numai pasagiul de mai sus, pentru-că el conține cuintesența eronateilor argumente istorice, la care se provoacă anumiți politicieni, pentru a băga în spaimă conștiința politică a Sașilor, pentru-ca din delicatețã istorică-politică să se arunce în Uniune. Trec acum la nuanța cosmopolită a unioniștilor.

Ca prototip al nuanței acesteia cosmopolite a unioniștilor ne poate servi tot autorul menționatului articol. In acest articol se cuprinde aproape tot ce se poate spune din acest punct de vedere. Sună foarte frumos la cetit: „Nu este vis, că un stat poliglot poate exista fără-ca o națiune să mistue pe cealaltă, dacă aceasta nu este slăbită de bătrânețe». — «In comunitatea drepturilor și a libertăților se află garanția

existenței fiecărei națiuni». — «Să ne numim deci Unguri liberi, și tot vom rămâne neamuri separate, Maghiari, Germani, Slavi, Români». — «Ungaria a pășit pe terenul reformelor și al instituțiilor liberale, ca-și-care nu există într'altă țeară din Europa». — «Ce oameni excelenți sînt ministrii acestia noi! Trebuie să-i cunoaștem din faptele lor de pînă acum. Ei ar constitui decoarea celui mai cult stat». — «Ungurii au transformat țeara lor, dintr'un stat al privilegiilor într'un stat de drept, basat pe egalitatea libertăților». — «Acestui stat avem să aparținem și noi. Aceasta este despăgubirea pentru privilegiile naționale, care și așa sînt pierdute. Din egoism ar trebui să ne alăturăm și noi la acest stat. Ca Sas înflăcărat doresc aceasta. În Ungaria, după renașterea ei, aflu eu garanția pentru naționalitatea mea. Anume naționalitate în casă, în școală și biserică, ba chiar și ca comunitate bisericească evanghelică și ca municipiu civil,

a căror existență nu o nimicește Uniunea». — «Fraților sași! Să eșim din particularismul nostru ne mai admisibil. Căci și așa nu ne mai simțim ca privilegiați. Să ne ridicăm la înălțimea de cetățeni ai statului. Să nu mai fim numai Sași, să fim Ardeleni, să fim credincioșii Coroanei ungare». — «Să prevenim împregiurările și atunci și ele ne vor fi prevenitoare. Dacă nu ne acomodăm timpului, timpul, neopritul timp ne va zdrobi, căci suntem numai o mână de oameni». —

Dar' destul a fost din absurditățile aceste politice. Cine voește mai mult, cetească singur articolul. Acesta este credeul cosmopoliților. De dragul unei idei fantastice aruncă dela ei realitatea, pentru a deveni cetățeni universali, se desbracă de naționalitate și de tot ce împreună cu aceasta are valoare pentru om, pe lângă familia sa. Sau, ca să vorbim în stil trivial, însă foarte potrivit: pentru porumbul de pe casă dau vrabia din mână. Cu toate acestea

ar voi însă să conserve și ceea-ce este real, ceea-ce au, ceea-ce face din patrie patrie și din națiune națiune. Cu toate-că o națiune are să fie mestecată cu celelalte, cu toată această libertate egală, care a fost predată de către dieta ungurească «ministriilor responsabili ungurești», ca să o pună în aplicație, are să ne rămână universitatea noastră ca curte de apel în certurile civile; ba chiar și consistorul suprem are să ne rămână».

BCU Cluj / Central University Library Cluj

«Se înțelege, că nici naționalitatea nu avem să o pierdem!» — «4--5 limbi de stat nu pot însă să existe, prin urmare este indispensabil ca limba ungurească să fie limbă de stat». Și așa mai departe.

«Trecutul ne dispensează să răspundem la aceste palavre politice. *Ceea-ce Ungurii intenționează acum, s'a mai intenționat odată.* O analogă nivelare a tuturor raporturilor, aceeași amalgamare a tuturor popoarelor a intenționat deja odată împăratul *Iosif II.* și

începuse deja a le pune cu toată energia în executare. Deosebirea a fost numai aceea, că în loc de cel maghiar de acum, atunci elementul german a fost predominant. Ascultați cum laudă înaintașii noștri fericirea acestei situații de scurtă durată: «Țeara care unia într'o comunitate toate cercurile libere săsești, toate orașele, târgurile și satele, a fost disolvată. Fiecare comună a fost izolată de celelalte, multe din ele au fost supuse sub legi, funcționari și judecători străini, care nu erau din neamul și de condițiile lor sociale, nu erau dintre locuitorii lor, nu erau aleși de ele, le erau necunoscuți, de multe-ori puțin simpatici, de multe-ori nici nu le știau limba și cu atât mai puțin le cunoșteau celelalte raporturi. Judecătoriile au fost împuținată. Justiția de mai nainte, simplă, puțin costisitoare, expeditivă și sigură, s'a prefăcut într'una mai complicată, mai scumpă, mai tardivă și mai nesigură, așa că cu deosebire omul de rînd și sărac mai

bine se lăpêda de cea mai dreaptă cauză, decât să o ducă înaintea instanțelor judecătorești. Membrii națiunii pe încetul au perdut priceperea și conlucrarea, în cele mai importante afaceri ale conaționalilor lor. Națiunea însăși a fost declarată de *stînsă*, ca un mădular nefolositor în corpul statului. Bonurile ei nobilitare au fost confiscate pe seama fiscului, ca-și-când națiunea ar fi comis cele mai mari crime contra statului și a suveranului».

BCU Cluj / Central University Library Cluj

«Cele mai prețioase diplome, pe care se basau libertățile și proprietatea ei, precum și constituția, și prin care își putea dovedi meritele, întreprinderile memorabile, negocierile și tratatele sale, monumentele ei memorabile și actele de grație ale principilor sei buni, 'i-au fost luate din mâni și din archive, și prin aceasta națiunea nu numai a fost pusă în neputință de a-și dovedi drepturile, dar' posterității 'i-s'au sus-tras în același timp isvoarele din care se învețe istoria poporului lor».

«Comunelor libere săsești nu numai li-s'a știrbit de multe-ori, în casuri singuratice, dreptul de proprietate asupra teritoriilor lor, dar' și în general acest drept li-a fost adese-ori contestat, fără-ca această vătămăre și sgu-
duire a întregului lor organism să fi fost măcar adus la cunoștința celor competenți, sau să li-se fi permis a-și apăra acest cel mai mare clenodiu al poziției lor».

«Capitalele cercurilor lor, reședințele stabile ale autorităților lor, anume orașele și târgurile, au fost scoase din legătura lor cu celelalte comune, legătură basată pe calitățile de mai sus, și au fost lipsite de ajutor reciproc ce-și dau cu aceste comune, după-cum putea fiecare».

„Retăcem celelalte multe neajunsuri, care le-au adus după sine nouele instituții, parte pentru a nu vă molesta cu descrieri neplăcute, parte pentru-că sperăm că acum s'a adus îndreptare».

«Cu adâncă-vă cunoștință de oameni veți înțelege însă, ce urmări au avut această despărțire a localităților obicnuite să trăească împreună, și pagubele ce ele au îndurat. Oamenii cei buni, iubitori de ordine, au căzut la întristare, supărare și îngrijire și mulți s'au mistuit de durerile ce au îndurat. Alții, ușori de minte, și acum scăpați de controlă acurată, s'au dedat la disordine și extravagante. Chiar și autoritățile cele noue, necunoscătoare a instituțiilor de mai înainte, a cauzelor și motivelor acestora, le-au neglijat și le-au nimicit. Obicnuirile și morala au fost distruse, izbucnirile unei vieți sălbatice, violențele și transgresiunile contra proprietății au devenit din ce în ce mai dese».

«Gospodăriile comune și singuraticice s'au disolvat. Slăbirea comunităților și a particularilor a fost urmarea. În curând avea să urmeze și nimicirea *caracterului național* și a tuturor însușirilor bune ale poporului, isvorîte din

acesta. Abia ici-colo câte un primar singuratic și om de omenie putea să mai țină în frâu și să-l îndemne a raporta cu răbdare, pe omul de rînd — ajuns aproape la desperare în urma greutății atâtor nenorociri. Aceasta însă este a se atribui numai și numai restului de supunere și alipire fidelă a fiecărui Sas adevărat către principele său legitim, virtuți dezvoltate prin constituție și transplantate din neam în neam». etc.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Așa s'au pronunțat funcționarii, împreună cu consiliul cel mare și cu consiliul cel mic al Sibiiului, în anul 1790 într'o adresă de mulțumită către cancelarul de Curte și de stat principele Kaunitz, după-ce națiunii săsești 'i-a fost restituită constituția sa veche, pe care Impăratul Iosif II. o nimicise cu o trăsătură de condeiu și după-ce declarase chiar și națiunea de stînsă. Și atunci un Iosif II. ținea în mîna sa tare frînele guvernului, și în persoana lui augustă ședea pe tron înțelep-

ciunea și umanitatea, și limba și naționalitatea germană erau favorisate în contul celorlalte națiuni. Cred unioniștii cosmopoliți într'adevăr, că întrând într'un analog proces de amalgamare și nivelare, se vor obține rezultate mai favorabile, sub guvernul ministrilor ungurești din Pesta, a căror existență efemeră poate fi spulberată de ori-ce vânt al dietei, și care sînt stăpâniți de o națiune, care în zelul ei sîlbatec de a maghiarisa toate popoarele ce vin în atingere cu dînsa, calcă în picioare naționalitatea tuturor celorlalte popoare? Cred acești cosmopoliți într'adevăr că utopiile, care mișună în fantasia lor exaltată și pe care cu atîta zel se silesc să ni-le demonstreze, vor fi într'adevăr realizate, dacă sacrifică naționalitatea și autonomia? Ce orbire, ce confusie de idei!

Numai pe baza naționalității se desvoaltă un popor, crește și devine fericit. Numai o constituție și numai astfel de instituțiuni, care sînt baste pe

naționalitate, se potrivesc unui popor și îi garantează prosperarea materială și spirituală. Instituții octroate și transplantate, eșite din firea altei naționalități străine, nici când nu vor deveni posesiunea unui popor, nici când nu se va împrieteni cu ele. Acestea sînt și vor rămâne în veci lanțuri, care vor ține poporul legat și îi vor împedeca ori-ce avânt spiritual, pînă când trupul lui muribund se va descompune bucată de bucată. *Naționalitatea este pentru un popor ceea-ce este individualitatea pentru singuratici.* Nimiciți individualitatea unui om, ce vă mai rămâne? Sacrificați naționalitatea unui popor, ce bunuri din lume pot da compensație? Acesta nu este egoism. Nu este egoism când individul voește să-și conserve individualitatea, nu este egoism, când națiunea voește să-și conserve naționalitatea și voește să delătore tot ce se pune în calea ei, sau o amenință cu nimicirea. Aceasta este o lege naturală și morală, este datorința indivi-

dului și a națiunii, este datorința conservării proprii. A ne sacrifica noi pe noi ar însemna a ne abandona toate bunurile, ceea-ce nimeni nu are dreptul a pretinde sau a ne silî să facem. Precum adevărata iubire de oameni începe dela noi și dela cei mai aproape de noi, tot asemenea adevăratul cosmopolitism începe dela națiunea proprie și dela ea se extinde în cercuri tot mai largi. Iubirea de oameni care își uită de sine și de familia sa și se inspiră de suferințele unui popor sau chiar de ale altor popoare îndepărtate, este o iubire de oameni foarte condamnată. Un cosmopolitism, care abandonează propria naționalitate și luptă pentru mărirea și prosperarea altor popoare străine, în cazul cel mai bun este de natură foarte suspectă.

Acest principiu al conservării naționalității proprii, pe care cosmopoliții necopți îl numesc egoism și îl stigmatizează în ochii tuturor, este consfințit

deja de Sf. Scriptură, care zice: «Faceți bine tuturor oamenilor, dar' înainte de toate Judeilor și prietenilor lor».

Dovada, că diferitele naționalități pot trăi și exista lângă olaltă, fără de a se nimici una pe alta puteau să 'și-o cinstească acești domni. Că pe acest pământ, pe singuraticile continente, ba chiar și în singuratic state pot trăi și dăinuî diferite popoare cu caracter național bine pronunțat, aceasta o știe toată lumea, și dacă e vorba să fie dovedită, nu avem nevoie să ne ducem în America. Ungaria și patria noastră Ardealul ne dă cea mai eclatantă dovadă despre aceasta. Este rîndueala și voea Creatorului lumii și a oamenilor, ca diferiți indivizi precis diferențiați să existe lângă olaltă, și tot asemenea diferite popoare, diferențiate prin naționalitatea lor deosebită. Dar' condiția acestei coexistențe a diferiților indivizi și a diferitelor naționalități este tocmai aceea, ca unul să respecteze pe celalalt și să nu voească a se nimici reciproc.

Acolo unde există această condiție, și câtă vreme există, diferitele naționalități trăesc în pace împreună. Așa de present în Uniunea americană, așa de o miie de ani în Ungaria și Transilvania. În țerile aceste din urmă Ungurii, adevărat, stăpâniau de mult pe Slavi și pe Români, în Ungaria și pe Nemți, și totuși aceste naționalități au trăit lângă olaltă. Aceasta a fost cu puțință, pentru-că chiar și naționalitatea popoarelor asuprite a fost cruțată de asupritor. *Îndată-ce însē un popor violează naționalitatea celuilalt, și voește chiar sē o nimicească, aceste naționalități diferite nu mai pot trăi împreună.* Se naște o luptă înverșunată, cerbicoasă între cele două popoare, luptă care numai așa se poate sfârși, că poporul atăcător este lovit peste degete și silit sē respecteze naționalitățile străine sau că una din cele două naționalități se scufundă, se contopește în ceealaltă, și nu este consecuență necesară, ca naționalitatea atacată sē se

contopească în cea atacantă, ci *foarte bine se poate întâmpla și contrarul.*

Acest atac al unei naționalități contra naționalității altor popoare se întâmplă acum din partea națiunii ungurești. *Asupriri lungi și sistematice de secole au îndurat cu răbdare Slavii, Germanii și Românii, dar' violarea necruțătoare a naționalității lor nu o sufer, ci se ridică unul ca unul ca să respingă atacul.* Nici chiar încetarea apăsării seculare și acordarea de drepturi politice egale nu poate împăca aceste popoare adânc ofensate. Individul atacat în individualitatea sa, în mod instinctiv se încearcă să-și apere cu orice preț individualitatea aceasta contra inamicului atăcător și nu se lasă a fi sedus de momeala: «Dragul meu, vino să te mânânc, și în burta mea binevoitoare și generoasă are să-ți fie bine». Tot asemenea diferitele popoare ale Ardealului nici-decum nu se lasă a fi momite de prorociile viitoareii măririi și fericiri ungurești, că să depună

armele și să-și abandoneze, ca niște lași, naționalitatea. Parte conștii fiind de marea primejdie amenințătoare, parte în mod instinctiv își întorc cu toatele arma contra atacătorului îndrășneț și nechibzuit. — Și foarte bine fac! —

Cu desevârșire fără rost și aproape ridicol este sfatul să ne unim, sub împregiurările de față, cu Ungaria. În Ungaria domnește anarhie completă. Nu numai Croații, Slovaci, Germanii și Românii, dar și Ungurii se opun noiei stări de lucruri și refuză ascultarea ministrilor din Pesta, ba ici-colo comit chiar acte de violență, jafuri și omoruri. Ministerul unguresc atîrnă în aer, trimite la decrete peste decrete, — dar' nimărui nu-'i pasă de ele. Ministerul trebuie să le sufere toate.

Autoritate morală acești *novi homines* nici când n'au avut, ear' puterea fizică de a silii la ascultarea poruncilor sale le lipsește cu totul. Ei au aruncat cu ușurință talismanul, care guver-

nul de mai nainte 'l-a avut în numele august al înălțatului nostru Împărat și care singur a ținut de secolii pe Germani, Slovaci, Croați și Români în ascultare de Unguri, ear' acum nu pot înfrâna duhurile care ei le-au chemat. *Ce preț are pentru German, Slav, Român și Croat Coroana Sfântului Ștefan? Această Coroană pentru aceste popoare nu are nici un farmec. În numele acestei Coroane ei de secolii au fost apăsați, prigoniți, robi. Cum s'ar putè ei încâlzi de această Coroană, de acest nume!*

Voi ziceți: Națiunea maghiară vă oferă libertate, egalitate înaintea legii și la sarcinile publice, împarte frățeste cu voi drepturile, care de o miie de ani le-a posedat singură. Ei ne promet că ne vor garanta naționalitatea; în casă, în familie, poate chiar și în biserică vom *avè voe* să vorbim nemțește, slovăcește, românește. «Prea târziu!» strigă naționalitățile ofensate. «Vă mulțumim de garanția voastră frățescă, ea nu corăspunde nobleței patriotis-

mului nostru! *Nu ne mulțumim cu permisiunea voastră de a folosi în cercul familiei limba noastră maternă. Noi voim să-i eluptăm acesteia acea poziție înaltă, care îi compete, nu numai ca limbă a unei națiuni libere, ci și pentru-că este slavă, germană, română.*

Era un timp, când noi v'am rugat frățeste să ne recunoașteți naționalitatea noastră (slavă, română). Acest timp a trecut. Noi am devenit, asemenea vouă, majoreni, noi simțim în noi puterea de a ne garanta singuri naționalitatea. *)

Așa strigă *Croații, Slovaci, Românii*, Germanii din Ungaria către Maghiari și se pregătesc de luptă, care dacă nu intervine augustul Împărat cu numele *Seu sfințit*, trebuie să ducă la sângeroase războaie civile. Și conaționali de ai nostri pot îndrăzni, în orbirea lor sau ademeniți de speranțe la câștiguri necinstite, să recomande Sașilor

---

*) Contra-proclamația Croaților către Maghiari.

și Românilor din Ardeal să se unească cu această cauză percută!

Dieta din Pojon a sfîrticat vechia constituție a regatului unguresc. A abrogat-o în mod volnic — volnic — pentru-că aprobarea Preaînaltă a Maiestății Sale Impăratului a fost stoarsă în grele ciasuri de primejdie și confusie. Volnic, căci n'a fost cerută aprobarea congregațiunilor comitatense, fără de a căror împuternicire expresă nu se putea aduce nici cea mai însemnată lege. Deputații dietali, care altcum la toate ocașiile cele mai însemnate se provocau la instrucțiunile primite dela comitenții lor, și-au dat aprobarea, fără să-și întrebă comitenții, la o lege, care a rupt *de facto* legătura, consfințită prin Sanctiunea pragmatică, dintre Ungaria și Austria și a transformat pe Regele constituțional al Ungariei într'un Rege nominal, care a nimicit, fără aprobarea lor, privilegiile și proprietatea nobilimii și prin aceasta a redus la cerșitorie mii de nobili mai

puțin avuți, ceea-ce va avè de urmare nimicirea fundamentului constituției ungare, a administrației, justiției și a comitatelor, și în același timp nimicirea influenței nobilemii asupra legislațiunii și a guvernării, dacă noua stare de lucruri va avè durată. Aceasta *ar trebui* să se întâmple, ori cât de sărbătorește ar protesta Kossuth contra acestor consecuențe.

Nu trebuie multă înțelepciune politică și multă cunoștință de oameni pentru a înțelege, că nobilimea din comitate, dacă și nu în general, dar' în cea mai mare parte va protesta, poate chiar cu armele în mână, contra acestei răsbunări a constituției, contra abrogării privilegiilor sale și a influenței sale asupra legislațiunii și administrației țerii, contra ruinării familiilor sale, contra degradării și sacrificării drepturilor sale de proprietate. Vor protesta provinciile ereditare germane, vor protesta popoarele slave, romanice și germane, va protesta număroasa no-

bilime adusă la sapă de lemn și anarhia va izbucni din toate colțurile, după-cum urmele ei se arată deja din toate părțile. Astfel vor protesta toți contra acestei legi, contra noului guvern și a ministrilor sei.

Și ni-se dă sfatul, ca în ruptul capului să ne dăm mâna la o unire cu această țeară, pentru-ca cu atât mai sigur și cu atât mai repede să fim părtași la binefăcerile ce vor răsări dintr'o asemenea anarhie! O orbire, care își închide ochii dinaintea atrocităților realității pentru a se desfăta de imaginile închipuite ale unei fantasii excitate !

Croații, Slovacia, Români și noi Germanii am știut până acum și am trăit în credința, că există un regat Ungaria, unul Croația și Slavonia, un mare principat Transilvania și o monarhie austriacă. Că augustul Domn al tuturor acestor popoare și țeri, locuite de ele, este Împăratul și Regele din Viena. Că în numele acestui împărătesc și regesc

Domn se aplică legile și se face dreptate; că El, adevărat, împarte în Ungaria și Ardeal, puterea legislativă cu staturile țerii, dar' toată puterea executivă o ține în mâna Sa și că drept simbol al plenitudinii puterii Domnului nostru împărătesc și regesc din Viena, pe toate clădirile erariale trebuie să fie arborată pajura austriacă sau cel puțin colorile lui — negru-galben. Acum deodată se predică altă evanghelie. Se vorbește de o ~~monarchie unghurească~~, care a încetat a mai fi sunt acum 300 de ani, și ni-se spune obraznic în față, că «Neamțul» din Viena nu mai are să poruncească în țerile unghurești. Toată plenitudinea puterilor emanează dela Kossuth și Batyány din Pesta, căci chiar palatinul nu mai joacă decât un rol de statist.

În consecuență pajura împărătească este doborâtă de pe toate clădirile publice și în locul ei este arborat idolul Ungurilor roșu-alb-verde! *Și despre noi Sașii se presupune, că vom cânta în*

corul acesta ca niște prostogani! Se presupune că vom ofensa pajura împărătească și împreună cu Ungurii vom întinde mâna sacrilegă după Coroana stăpânului nostru din Viena, și vom juca în jurul Coroanei ungare, ca Jidovii sub muntele Sinai în giurul vițelului de aur, strigând cu cei îmbățați: «Evre! Eată acesta este Dumnezeuul nostru!»

Noi am învățat din dreptul public, că diferitele țeri din complexul statului austriac, abstractie făcând dela constituțiile lor particulare, formează un întreg și fiecare mădular al acestui complex de stat este dator să susțină din toate puterile sale integritatea complexului de stat. Că este o prerogativă inalienabilă a coroanei să înceapă războiu și să încheie pace și că capul statului este supremul șef al armatelor monarhiei, precum acest cap al statului peste tot singur are să reprezente monarhia, în întregul ei și în fiecare parte, în pace și în războiu, față cu străinătatea. Acest principiu a fost re-

cunoscut chiar și de Unguri totdeauna ca neatacabil. Nu numai că ei 'l-au admis fără contradicere, când Regele Ungariei din Viena cu trupe germane și cu bani germani a eliberat Ungaria subjugată de sub potestatea turcească, dar' 'l-au recunoscut chiar sărbătorește în Sanctiunea pragmatică și de atunci încoace, la anul 1741 și în răsboaiele franceze au lucrat în consecuență. Acuma, contrar înaintașilor lor dela 1741, care, când Regele lor, Maria Te-rezia, nu ca Rege al Ungariei, ci ca moștenitoare a statelor germane austriace, a fost atacată de numeroșii sei dușmani, au luat curăgioși armele ca să o apere în strîmtorarea ei, ministrii ungurești de astăzi chiamă acasă regi-mentele ungurești, care se găsesc în Italia, în fața dușmanului, poruncesc ca stăpâni suverani peste trupele ungu-rești, aprobă rebeliunea din Italia și asmuță la rebeliune în Galiția. Aceasta însă este tradare contra monarhiei și a Împăratului, și când ni-se dă sfatul

să ne unim în aceste momente cu Ungaria, nu se presupune dela noi nici mai mult nici mai puțin, decât că vom spriginî cu puterile noastre fizice întreprinderile infidele ale națiunii maghiare și ne vom face complici ai acestei tradări.

Noi știm prin ce evenimente povara datoriilor publice ale Austriei au crescut la mărime atât de însemnată. Era vorba, ca Împăratul și patria să fie salvați de invazia franceză. Din patrie făcea parte și Ungaria, și precum statele ereditare germane, astfel și statele ungare erau datoare să-și dea sângele și avutul pentru Regele lor. Nu voiu contesta, că chivernisirea averii publice a fost proastă. Cu deosebire în lungii ani de pace dela 1815 încoace a fost foarte proastă, dar' vorba e, că consecvențele avem să le purtăm cu toții. Ungaria, tot atât de mult ca și Austria, este de vină, că Martie 1848 n'a venit deja la 1820 sau și mai de timpuriu, și nu li-a făcut sfîrșit chiver-

nisitorilor fără conștiință dela Viena. Pentru-că nu 'și-au făcut datorința la timp, trebuie acum să sufere toate popoarele austriace și nici unul nu se poate sustrage cu onoare dela angajamentele luate în numele tuturor și nu se poate descărca pe celelalte. Ei bine, după-ce acum Ungaria în cea mai mare pripă și în mijlocul confusiei generale a obținut dela împăratul toate concesiunile care 'i-s'au părut de dorit, întoarce cu nobleță spatele și Împăratului și statelor ereditare germane și refuză a lua asupra sa fie și cea mai mică parte din datoria publică.

Și cu toate acestea ni-se recomandă Uniunea cu Ungaria și prin urmare această procedură neonestă față cu împăratul și cu statele ereditare, și se crede că Sașii se vor învoi ca bogatele resurse ale Ardealului să fie refuzate Împăratului și monarhiei și să beneficieze de ele aceia, cari urmărindu-și interesele lor separatistice, vor folosi puterea lor, foarte mult sporită prin

aceasta, numai pentru a asupra și a maghiarisa naționalitățile nemaghiare, pe care atât de mult le urăsc și le desprețuesc.

Este lucru de prost gust a vorbi de persoanele excelente ale primilor ministri ungurești. Admitem că așa sînt, deși nu sîntem atât de convinși de sublimitatea activității lor, ca anumiți cosmopoliți ușori la cap. Dar' nu e vorba ca să aducem ministrilor omagiile de reverență pentru persoanele și activitatea lor. Ministrii sînt astăzi, și mâne vor fi suflați din locurile lor, care le vor ocupa alții mai buni sau mai răi. Și ministrii acestia și cei-ce vor urma vor fi, în actuala stare de lucruri, instrumente fără voință în mâinile unui partid puternic, *ale cărui tendențe și a cărui generositățe am avut privilegiu să le cunoaștem în deajuns, atât noi cât și toate popoarele nemaghiare din țerile ungare.* În Pesta nemaghiarii sînt excluși din garda națională de cătră Ungurii liberali, ear' armele le sînt

confișcate. În Pojon generoasa plebe liberală ucide pe Ovrei ca măcelarul boii, crapă capetele sërmanilor copii tăiați împrejur și jefuește cartierul ovreesc. Și ce fac ministrii? Cea dintâi o aprobă, ear' la aceasta din urmă se uită în nelucrare, împreună cu populația mai bună din Pojon. Ei sînt prea slabi ca să poată împedeca asemenea isbucniri sëlbatice revoltătoare ale spiritului unguresc liberal. Ei bine, astăzi generoșii Unguri se năpustesc asupra Ovreilor, mâne vor face asemenea cu singuratice comune slave sau germane, ear' ministrii se vor uita ca în Pesta și Pojon la pismuirile Ovreilor, căci ce pot ei face? Ei au aruncat vechiul cuvênt vrăjitor, care trezia toate puterile tuturor popoarelor întru susținerea ordinei, a legilor și a păcii interne. 'L-au aruncat și caută înzadar după altul. «Pot prin urmare suferi țerile și provinciile monarhiei, după drept și datorință, după lege și politică, ca Ardealul să fie unit cu Ungaria

și prin aceasta să se înființeze o alianță separatistă, care modifică constituția monarhiei?» Așa întrebă un patriot chibzuit în foaia volantă: „*Ungarns und Sibenbürgens Stellung zur Gesamt-Monarchie*“. «Nici-odată!» strigăm noi în firma convingere a inimii noastre. «Nici-odată Sașii nu vor da mână de ajutor la o operă atât de criminală!»

Și această Uniune se o dorim și se o spriginim într'un moment, când monarhul Austriei, în unire cu Vienezii sei credincioși a sfîrmat Hydra cu o miie de capete a unei birocrății încă-păținate, strîmtă la inimă, lacomă și despotică, și a dat popoarelor sale libertatea presei și o constituție, care a întrecut și cele mai cutezate speranțe ale patriotului și unește pe Monarch și popoarele într'o intimă legătură de inimă? Ce sfărîmături miserabile vè va da Ungaria în locul acesteia? *Maghiarism și maghiarism veți avè cu prisosință, dar' din toate câte Austria le dă cu atâta liberalitate popoarelor sale*

veți avè foarte puțină parte. Credeți voi că în Uniune cu Ungaria veți avè măcar libertatea deplină a presei? O, voi credulilor! *Da, binefacerile libertății presei le vor reclama Maghiarii pentru ei în măsură deplină, eară voi veți simți durerea sbiciuirii ei!* Când voi, revoltați și indignați, veți pune mâna pe condeiu pentru a vă apăra drepturile și a respinge nedreptățile și batjocura, sau când veți trage înaintea forului publicității volniciile și transgresiunile Maghiarilor, **atunci veți fi persecutați cu acuzări și curți cu jurați ungurești, cu condamnări, amenzi și temniți.** Ați uitat deja timpul, nu de mult trecut, de rușine și umilire? *De mult există în Ardeal libertatea presei — pentru Maghiari, pe când Sașii au rămas supuși celci mai rușinoase censuri.* Cine a împedecat presa maghiară să insulte națiunea săsească în chipul cel mai revoltător, să o batjocurească și să agite națiunea română contra ei. Ear' nouă nu ni-a fost

permis nici măcar să ne apărăm. Cenzorii ziarelor ungurești sînt Unguri, ear' în Sibiiu *tot un Ungur-de naționalitate*, și unitar de confesiune, un subaltern al guvernului reg. ține foarfeca censurii, pe cînd în Brașov este censor un fanatic preot catolic, *tot Ungur de naționalitate* peste ziarele germane ale națiunii noastre evangelice. — Și cu toate acestea Sașii și Maghiarii sînt egal îndreptățiți și legea în vigoare despre cenzură este aceeași pentru Maghiari și pentru Sași. *Dar astfel au înțeles Maghiarii totdeauna egalitatea de drept în privința censurii și a tuturor celorlalte chestii constituționale și astfel o vor înțelege în veci. Ei nici cînd nu se pot lăpêda de sentimentul de drept al leului.* Credeți că în viitor se vor schimba? Vă înșelați. *Nici un corb nu s'a făcut alb peste noapte.*

Prin cele spuse ni-am dat verdictul și asupra nuanței a treia a uniuniștilor. Înțeleg pe aceia, cari ne sfă-

tuesc să primim și sînt dispuși să primescă Uniunea cu anumite condițiuni. Pentru această aderare condiționată la Uniune s'a declarat Brașovul. «Noi la toate ocaziile am făcut modalitățile Uniunii pendente de astfel de condiții, cari să ne poată garanta *libertatea noastră națională*, egalitatea de drept și autonomia, precum și integritatea proprietății noastre de pămînt. Noi nicio dată nu ne-am declarat pentru Uniune cu ori-ce preț» — așa se pronunță «Siebenb. Wochenblatt», în numerii sei 34 și 37, — «ne-am declarat pentru Uniune, nu în ruptul capului și cu ori-ce preț, ci totdeauna cu reserva, ca autonomia noastră municipală, naționalitatea noastră, și hotarele și organizația noastră teritorială să fie menținute».

Noi din partea noastră nu facem parte din aceia, cari acasă pe onorabili Brașoveni de tradare, neonestitate și șarlatanie, pentru-că se despart de noi în această chestie vitală a națiunii.

Din contră, sîntem convinși, că ei așteaptă dela Uniune tot binele și bogate daruri pentru națiune. Nici nu voiu discuta cu ei, că oare împlinî-se-va ori ba tot ceea-ce ei așteaptă și doresc, fie chiar și în urma Uniunii cu condițiile statorite de ei. Dar' trebuie să mărturisesc, că după toate cele întemplate în Ardeal, în ultimii 10 ani, și după cele-ce se mai întemplă și astăzi, după a mea părere *se cere multă naivitate pentru a spera, că Maghiarii vor primi Uniunea cu asemenea condiții*. Nu mă voiu certa cu ei nici pentru această naivă credință.

«Ceea-ce nu vede mintea înțelepților, crede cu naivitate sufletul de copil». Dar' acum nu mai e vorba de ceea-ce credem, ci de ceea-ce vedem cu positivitate. «Erdélyi Hiradó» ne-a lămurit destul de bine, și el reprezintă vederile partidului, care stăpânește și dictează legile în dieta Ardealului și a Ungariei. Dar' și mai mult: La 2 Maiu seara a sosit în Sibiiu Excelența

Sa dl guvernor al țerii și la 3 Maiu dimineața a declarat cinstit și pe față deputaților naționali și magistratului sibiian, primiți la el în audiență, că nu poate fi vorba de Uniune cu condiții, de menținerea constituției municipale săsești etc., că instituțiile liberale, care 'și-le vor da Ungaria și Transilvania vor folosi și națiunii săsești, dar' constituția învechită a Sașilor nu se mai potrivește în planul de reforme al Ungariei; că de altmintrelea Uniunea este hotărâtă și se va realiza la toată întemplantarea. Nu pot garanta, că acestea sânt declarațiile textuale ale Excelenței Sale, dar' că în liniamente generale acestea sânt, nu se poate trage la îndoială.

Această declarație, care în scurtă vreme a ajuns la cunoștință generală, a și fost apoi motivul, că Sibiiul s'a declarat publice contra Uniunii, arborând steagul negru-galben în turnul Sfatului, ear' în noaptea de 4 Maiu arborând același steag cu pajura împără-

tească înaintea casei naționale. (Comunitatea Sibiiului se declarase deja mai dinainte contra Uniunii, fără de a face însă vre-o demonstrație solemnă contra ei, părându-'i-se că nu este prudent și cuviincios să o facă înainte de a cunoaște părerile și declarațiile celorlalte scaune și ale districtului Bistrița.) Aceasta s'a făcut, nu numai în presupunerea, că toate celelalte cercuri săsești, care până acuma erau nehotărîte, după această declarație sinceră și francă a Excelenței Sale, se vor declara contra Uniunii, ci se presupunea că și Brașovul va reveni asupra hotărîrii sale, după-ce a primit convingerea, că se cere dela Sași să primească *Uniunea în ruptul copului și cu ori-ce preț*, ear' despre condițiile cu care Brașovenii au declarat că primesc Uniunea nici nu mai poate fi vorbă. Prin urmare Brașovul, poate și are să facă cauză comună cu națiunea, fără-ca onoarea să-'i sufere și fără de a 'i-se imputa nestatornicie.

Până acuma această presupunere despre Braşov încă nu s'a împlinit, şi lumea a fost foarte întristată, văzând declaraţia cerbicoasă din numărul 37 al lui „Siebenb. Wochenblatt», de cuprinsul, că Braşovul va persista pe lângă hotărîrea deja luată. Şi în declaraţia aceasta Braşovul, (întru cât se poate adevărat presupune, că «Siebenb. Wochenblatt» exprimă vederile majorităţii cetăţenilor braşoveni) mai pune condiţiile de mai înainte, dar' mai invoacă şi alte motive, aşa că sîntem ispitiţi a bănuî, că şi dacă nu vor fi primite condiţiile puse, totuşi mai sînt şi alte motive, care ar putè să ne înduplece să primim Uniunea şi fără condiţii. Unul din aceste argumente este cel istoric şi este scos din *Corp. Iur. Hung.* şi din desbaterile dietale. Alt argument este că M. Sa Regele a sancţionat art. de lege ung. din 1848 despre Uniunea Transilvaniei cu Ungaria.

Cât de netemeinic e argumentul istoric pentru această Uniune, am ară-

tat mai sus. Tot așa de puțin obligătoare este și sancționarea Preaînaltă ce s'a dat deocamdată acestui articol de lege. Acel articol de lege evident că s'a votat de cătră dieta ungurească numai în presupunerea, că și Ardealul se învoește la Uniunea cu Ungaria. Și numai cu această supoziție a sancționat M. Sa articolul de lege, căci nu se poate presupune că Ungaria voește să anecteze Ardealul cu puterea, nici aceea, că M. Sa voește să silească credincioasele sale popoare ardelene prin puterea votului. Seu la această anectare fără voea lor. Această învoire nu depinde însă numai dela votul națiunii, maghiare și sēcuiesti din Transilvania, ci *de lege* și dela națiunea sășească și *de facto* acuma și dela națiunea românească. Prin urmare noi cu drept cuvânt putem presupune, că M. Sa își va revoca această sancțiune dată condiționat, dacă va afla, că Sașii și Românii se opun Uniunii. Mai departe nici-decum nu este de dato-

rința fiecărui Ardelean leal să fie pentru Uniune, sub cuvânt că legislativa noastră (ardeleană) a hotărît-o și Regele a votat această lege preliminară. Pentru-că, pe cât ne este nouă cunoscut, dieta aceasta din urmă nu a hotărît Uniunea, ci numai aceea, că chestia Uniunii să fie restituită deputației sistematice. Astfel și M. Sa numai articolul de lege despre această restituire l-a putut sancționa, eară nu Uniunea. Brașovenii și acum se mai mângăie cu credința, că modalitățile Uniunii vor fi desbătute în dieta Transilvaniei și că acolo vor avè privilegiu să declare că o vor primi numai cu condițiile puse de ei, sau să-și revoace declarația de primire, dacă condițiile lor nu vor fi primite. Într'una din primele ședințe ale dietei transilvane Uniunea va fi votată, sub stăruințele, amenințările și strigătele galeriei și ale plebei de pe stradă, între râsetele deputaților unguri și în ciuda protestărilor din partea Sașilor. Desbaterile despre modalitățile

acestei Uniuni vor fi trecute apoi dietei ungare, ear' dieta transilvană va fi apoi închisă, sau va înceta *de facto*, pentru-că deputații unguri vor părăsi-o și nu vor voi să mai iee parte la alte debateri. Ce veți face atunci? V'ați declarat pentru Uniune, va trebui să vă învoiți, ca cauza voastră să fie debătută în dieta din Pesta, fiecă rezultatul va corespunde, fiecă nu va corespunde așteptărilor voastre. În cazul din urmă veți voi apoi să vă retrageți învoirea dată, dar' nu veți mai putè-o face, căci va fi prea târziu. În cazul dintâiu veți fi mulțumiți cu Uniunea. În amândouă casurile v'ați perdut însă *auf Gnade und Ungnade*, așa că va fi cu desevârșire superfluu să mai puneți condiții.

Dacă acum Brașovenii, după-ce au auzit declarația din gura Excel. Sale domnului guvernor al țerii, declarație ce trebuie că le-au comunicat-o deputații lor la universitate, cu toate acestea mai persistă pe lângă hotărîrea luată,

tot omul e nevoit să presupună, că mai au și alte cugete rezervate, care n'au aflat de bine să le publice. În cazul cel mai bun se întâmplă cu ei ceea-ce se întâmplă adese-ori cu singuratici indivizi, cari după-ce au pornit-o pe cale greșită, persistă pe această cale și după-ce s'au convins că e greșită, fie în urma experienței lor, fie din povețele altora. Au pornit din greșeală pe calea greșită și persistă în ea pin încăpăținare, din cerbicie, din rușine sau din ambiție de a nu-și recunoaște greșeala, afecte, care adese-ori aduc și pe oamenii buni, ca mai bine să se arunce pe sine și pe alții în primjdie, decât să recunoască că au greșit, cărnind pe altă cale mai bună. Nu din însărcinarea, dar' în numele națiunii săsești conjur cetățenimea nobilă și vitează a Brașovului să cugete încă odată serios asupra acestei chestii vitale a națiunii săsești, și în aceste momente, când se hotărește asupra vieții sau morții națiunii, să nu

se despărtească de frații lor, cu care de secoli au împărțit bucuriile și durerile. Îi conjur în numele patriei să nu dea mâna ca Ardealul, frumoasa noastră patrie, care sub sceptrul blând și drept al Împăratului Austriei o așteaptă un viitor frumos și tericit, să fie răpită, în chip de codiță a Ungariei, pe un povârniș, a cărui țintă o presentă cu oroare fiecare Austriac credincios. Conjur pe cetățenii Brașoveni în numele D-zeului celui sfânt, care de 700 de ani ocrotește și apără poporul nostru, să examineze cu de-amăruntul sfatul și personalitatea acelor bărbați, care atât de rău 'i-au sfătuit și prin meșteșugurile seducătoare ale cuvântului și ale presei 'i-au ademenit. Să bage bine de seamă, că oare acești bărbați, prin personalitatea lor, prin activitatea lor de mai nainte, prin poziția lor socială, sunt ei chemați să-și dea sfatul într'o afacere națională atât de importantă. După aceea să lucreze după-cum va îndemna-o inima și priceperea.

Acești oameni, cari în această afacere națională nechemăți s'au octroat, nu numai ca sfătuitori, ci ca conducători și întetitori, vă strigă acum, după-ce vă ved șovăind în urma declarației Exc. Sale dlui guvernor al țerii: «Vă compromiteți onoarea, dacă vă abateți dela hotărîrea luată! Dovediți slăbiciune de caracter și de intelect, dacă abandonați această hotărîre! Dovediți lașitate, dacă deja dela început vă spăriați de calea apucată.» Nu ascultați de strigătele acestor oameni egoiști: Gândiți-vă, că este frumos și laudabil a persista pe lîngă o hotărîre ce s'a dovedit bună, dar' și mai frumos, și mai laudabil și mai măreț a abandona pe față și cu bărbăție o cauză care s'a dovedit greșită și a alege cea bună».

Mai avem să vorbim despre a patra funcțiune a unioniștilor. Sînt aceia, care, desperând de succesul rezistenței, ne sfătuesc să ne supunem / la ceea-ce, precum zic ei, este inevita-

bil. Aceste sînt naturi mici. Cum am putè sè desperăm de succesul rezistenței, cînd dreptatea atît de clară este pe partea noastră? Căci:

Staturile Transilvaniei, fără conșimțemîntul națiunii săsești, nu pot hotărî încorporarea Ardealului, împreună cu Fundus regius, ear' dacă cu toate acestea o hotăresc, hotărîrea nu este obligatoare pentru Sași.

Am arătat deja, că Ardealul nu numai că din vechime a stat într'un raport foarte lax cu Țeara-Ungurească și nici-odată n'a fost încorporat la aceasta, ceea-ce se intenționează acum, dar' Ardealul, și în special națiunea săsească din Ardeal a fost cu deservîrșire independentă de statul ungar și a fost supusă numai persoanei preaînalte a Regelui. În anul 1437 națiunea săsească a făcut cu cele două națiuni ale Ungurilor și Săcuilor primul tractat de Uniune, care n'a avut alt scop decît a-și garanta spriginul și ajutorul

reciproc contra dușmanilor externi*)

După-ce Transilvania a devenit principat independent, acest tractat a fost înnoit și într'atâta amplificat, într'ucât cele trei națiuni și-au garantat și constituțiile și au convenit ca pentru a desbata afacerile comune ale țerii să se întrunească prin deputați. Nicăiri n'a fost vorba de vr'o subordonare a unei națiuni sub celelalte două.

Aceasta independență a națiunii săsești de celelalte două națiuni politice ungurești înaintașii nostri au înțeles-o așa, că pe când Ungurii în războaiele civile din secolul XVI. au fost pe partea regelui Ioan Zápolya, ei au păstrat credința jurată Împăratului și Regelui Ferdinand I. și nici prin puterea armelor, necum prin hotărâri unilaterale dietale n'au putut fi abătuți dela jurământul lor. Așa au înțeles înaintașii nostri independența politică

*) Nefind scopul acestei traduceri a deschide discuție asupra părerilor istorice ale autorului, le lăsam să treacă fără observație, chiar și atunci când nu le împărtășim. *Nota trad.*

și pe timpul confusiilor provocate de nestatornicia lui Sigismund, așa în timpurile următoare cu privilegiul deselor schimbări ale principilor ardeleni. Niciodată Sașii n'au suferit să fie considerați de națiunea maghiară ca o codiță a ei, ca o massă fără voință. Cu aprobarea Sașilor s'a desfăcut în secolul XVI. legătura, care mai mulți secol de-arîndul a legat Ardealul de Ungaria. Cu aprobarea Sașilor a fost restabilită această legătură în secolul XVII., când Împăratul Leopold I. a adăus la Coroana sa ungară și chivăra princiară a Transilvaniei. Ori-cum s'ar interpreta legile în vigoare despre Uniunea celor trei națiuni, un lucru este sigur și va fi totdeauna considerat ca lucru fundamental: Că fără aprobarea tuturor trei națiunilor politice nici o lege fundamentală a constituției transilvănene nu poate fi modificată. Ear' în cazul de față nu este vorba numai de modificarea unei legi fundamentale, ci de *anularea* acestei constituții, ba chiar de

nimicirea individualității celor trei națiuni politice și a națiunii a patra, care nu se bucură de drepturi politice. Ear' pe deasupra prețul este *naționalitatea* și *limba Sașilor*, respective a *Românilor* și în special *autonomia* Sașilor, întemeiată pe această basă. Cu ce drept voesc dar' națiunile maghiare să dispună asupra Sașilor, chiar fără consimțământul lor? Cele două națiuni politice maghiare printr'un asemenea act violent au disolvat Uniunea existentă între cele trei națiuni politice, ear' aceste stau acum independente și isolate una de alta, ca și înainte de prima Uniune din anul 1437, ca și atunci legate numai prin legătura comună a unului principe și Rege. În consecuență este adevărat, că Sașii nu pot împedeca pe Maghiari să facă Uniunea dorită cu regatul Ungariei, dar' tot așa de puțin pot națiunile politice maghiare să silească pe Sași a primî o hotărîre unilaterală a Dietei și a primî Uniunea perhorescată de Sași. Dreptul este clar ca lumina

soarelui pe partea noastră și întrebarea este numai, că fi-vom în stare să respingem această Uniune, dacă Dieta, contrar dreptului, ar afla de bine să hotărască nu numai încorporarea teritoriului unguresc și sēcuesc, ci și teritoriul săsesc, în ciuda protestărilor noastre? Căci sânt și eu de părerea, că nu este nici prudent, nici înțelepțește să ne încurcăm într'o luptă, al cărei sfirșit nenorocit se poate sigur prevedè.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Este ușor de înțeles, că având celelalte două națiuni politice voința hotărîită de a face cu ori-ce preț Uniunea Ardealului cu Ungaria, nu vor mai fi suficiente mijloacele ordinare de a o împedeca. Acest mijloc ordinar, care până acuma se folosia în chestiile dietale, când națiunea săsească nu se unia cu celelalte două națiuni politice, consista în prezentarea unui vot separat motivat. Acest vot separat al națiunii săsești a devenit o ironie dela Dieta din 1791 încoace. Nici celoralalte

două națiuni nu le pasă de el, nici de guvernul de mai nainte din Viena nu era în deajuns considerat. Cu atât mai puțină greutate 'i-se va da în chestia Uniunii. Nu este deajuns să prezentăm un vot separat, căci nu ne duce la scop. Trebuie făcuți pași mai energici, cari să arete Maghiarilor, celorlalte popoare nemaghiare, țărilor ereditare imp. reg. și Maiestății Sale, că *Sașii sânt hotărâți a împedeca cu ori-ce preț Uniunea cu Ungaria.* Această manifestatie hotărâtă numai așa se poate inscena, dacă deputații națiunii săsești vor părăsi numai decât Dieta din Cluj, după-ce Uniunea Transilvaniei cu Ungaria va fi hotărâtă în mod unilateral de către cele două națiuni maghiare, și dacă aceste vor propune o reprezentatie în acest înțeles către M. Sa, nu numai în numele lor, ci în numele tuturor celor trei națiuni. Pentru-că este în contra conștiinței națiunii săsești și nu este consult ca deputații nostri să sancționeze prin prezența lor

această sentență de moarte pronunțată contra noastră de celelalte două națiuni politice, în mod unilateral și violent.

Dar' și acest expedient numai atunci este posibil, dacă națiunea săsească *poate și are voe* să-și trimită reprezentanții la Dietă. Întrebarca că avem să trimitem deputați la Dietă, merită să fie cumpănită, căci de astă-dată nu e vorba numai de insulte, la care deputații săsești au fost expuși deja și în Dietele premergătoare, ci acum e vorba chiar *de viața* deputaților săsești. Dar' se zice că viața le e garantată? Cine o *poate* garanta? Plebea ungurească este agitată până la furie și chiar astăzi nici un Sas nu poate călători fără primejdie peste Cluj. Canalia obraznică a mers deja așa departe în insolența sa, încât a ars publice portretul comitelui nostru național, venerat de toți. Adevărat că aceasta este onoare pentru el, onoare cu mult mai mare decât laudele ce se aduc în

ziarele maghiare unor anumite persoane, dar' p̄rmis ne este nouă Saşilor să trimitem pe nobilul și bravul nostru comite la Cluj? permis ne este să-l expunem insultelor și furiei plebei fanatisate? *Avem noi oare să expunem vieța alor 22 din cei mai buni bărbați ai nostri p̄ricolului, cu care s̄nt amenințați, dacă acești bărbați își vor face datorința și, conform instrucțiunilor primite, vor vota contra Uniunii. neintimidati de amenințările care le vor răsună din sală, din galerii și din stradă?* Aceasta nu este o frică închipuită.

Am văzut la Pojon de ce este capabilă această plebe. «Erdélyi Hiradó» amenință cu luptă fățișe, dacă nu ne vom supune necondiționat Uniunii, și zice că va trimite 80.000 de Săcui contra Saşilor, dacă vor cuteza să se opună acestei dorințe predilecte a câtorva locuitori ai Ardealului. «Ellenőr», un ziar nou, ce apare în Cluj, scrie următoarele, fără teamă de a fi tras la răspundere: «Nu

ne temem de o revoluție în Ardeal! Avem să spânzurăm câțiva conducători și cu aceasta s'au isprăvit toate.” Știm cu toții ce înțeleg acești fanatici sub «revoluție», și pe cine țin ei de conducătorii Sașilor. Pentru a excita fanatismul plebei până la turbare, au fost comandați din Ungaria 600 de jurați *), ienicerii ultramaghiarismului, ear' în Aiud se fac pregătiri pentru a turna tunuri. Aceasta nu e glumă, ci crâncenă serioșitate. Vieța comitelui nostru național și a deputaților nostri va fi periclitată, și nouă nu ne este permis să-i expunem acestui pericol.

Dar' și dacă n'ar fi, dacă ar scăpa numai cu spaima, nu poate avere loc o desbatere liberă sub asemenea împrejurări, sub sbierăturile galeriei, sub gălăgia canaliei din stradă, a zuruitului de săbii a sêlbatecilor jurați și aglomerarea țerănimii fanatisată din împrejurime. Și cine ne garantează, că deputații nostri, ori-cât de bărbați ar fi,

*) jurați-tineri candidați în drept.

nu-și vor perde curagiul în momentul decisiv și, contrar instrucțiunilor primite, nu vor accepta Uniunea, adecă *perirea națiunii sâsești și a patriei?* Zeu, în asemenea cas eu n'aș fi cel din-tâiu care aș ridica peatra contra lor. Este pueril a amenința pe Unguri, că vom lua represalii contra Ungurilor aflători în mijlocul nostru, dacă vor ataca pe deputații nostri sau chiar pe comitele nostru național. Ungurii rîd de asemenea amenințări, căci știa că Sasul nu este capabil de asemenea barbarie, și că nevinovații lor conaționali nicăiri nu vor fi mai siguri ca și în mijlocul Sașilor. De aceea nu ne rămâne alta, decât să ne tritem deputații la Dietă, de cumva nu ni-se vor da garanții suficiente, cu desevîșire suficiente, pentru siguranța personală a deputaților și comitelui nostru național. Aceasta însă numai așa e cu putință, dacă Dieta se va ține la Alba-Iulia. Numai sub tunurile dela Alba-Iulia este în momentele de față posibilă libera

desbatere. Numai gurile negre ale tunurilor din Alba-Iulia vor fi în stare să rețină plebea neînfrânată dela atentate contra vieții persoanelor nouă atât de scumpe.

De consecuențele netrimiterii deputaților la Dietă n'avem să ne temem. Ori îi trimitem ori nu, este egal. *Într'un cas ca într'altul lucrurile vor ajunge la extrem.* Într'un cas ca în celalalt curagiul și hotărîrea Sașilor va fi pusă la încercare.

Dar' cu atâta nu s'a isprăvit afacerea. Este inomis de trebuință, ca întreaga afacere să fie expusă M. Sale și din punct de vedere săsesc, și să 'i-se arete motivele acestui pas neobicinuit din partea națiunii săsești. De aceea trebuie trimisă, fără amânare și înainte de a fi hotărît Dieta din Cluj, ba chiar înainte de a se întruni Dieta, o deputație la Curtea împărătească, pentru-ca deoparte să facă pașii necesari la Maiestatea Sa, ear' de altă parte să ceară intervenția pe lângă M. Sa

a consiliului imperial al țărilor ereditare, care în curând va fi convocat. Acesta nu este un pas ilegal. Înainte de hotărîrea iminentă a Dietei nu, pentru-că ori-care cetățean și ori-care națiune are dreptul să adreseze rugări Majestății Sale, ear' Sașii au un drept mai mare să facă aceasta în numele lor propriu, decât au avut Ungurii să trimită o deputație la Pesta și să exprime, în numele *tuturor Ardelenilor*, ministerului unguresc bucuria, pentru-că Ardealul în curând va fi unit cu Ungaria. După hotărîrea Uniunii de cătră Dietă nu va fi pas ilegal, pentru-că atunci Uniunea celor trei națiuni este disolvată, ear' Sașii vor fi liberi să facă ceea-ce li-se va părè lor potrivit pentru binele națiunii.

Admitem dar' ceea-ce susține «*Wochenblatt*» din Brașov, că Uniunea cu Sécuii și cu Ungurii mai e în vigoare, însă contra afirmării neîntemeiate ce mai adaugă, «că toate demonstrațiunile prea de timpuriu făcute (adecă

contra Uniunii intenționate a Transilvaniei cu Ungaria) ar fi rele și s'ar mișca pe teren ilegal. Ceea-ce este drept pentru unul, trebuie să fie drept și pentru celalalt. Pentru-ce să nu fie rele și să nu se miște pe teren ilegal demonstrațiile făcute pentru, ale comitatelor ungurești și ale Scaunelor sēcuiesti, fără de a întreba de aprobarea Sașilor, precum și demonstrația pentru a Brașovenilor, fără de a aștepta hotărîrea Universității săsești în această afacere? Cine poate înțelege acest lucru? Asemenea afirmare încă nu este dovedită cu aceea, că lui «Siebenb. Wochenblatt» îi vine la socoteală să o susțină, ca pe un adevăr irecusabil, așa fără nici o motivare, în mod apodictic. Nu, nici demonstrația Sibiienilor n'a fost, presupunând că s'a făcut cu reserva aprobării majorității cercurilor săsești, nici cea proiectată aici nu va fi rea și nu se va mișca pe teren ilegal.

Dar' pentru-ca demonstrația aici proiectată, care va avè să fie înscenată

de națiunea săsească și în numele ei, să aibă greutatea cuvenită, *națiunea săsească trebuie să facă cauză comună cu națiunea română*. Da, domnii mei, da, voi amici și anteluptători ai Uniunii cu Ungaria, «privirea voastră politică n'a fost turburată, când vi-s'a părut că adversarii Uniunii între Sași voesc să se alătore la Români sau poate chiar să se unească cu ei într'un imperiu dacic contra Uniunii cu Ungaria, pentru a contribui la susținerea integrității monarhiei și pentru a zădărnici totala deslipire a Ungariei de către ea». Eu mărturisesc sincer și fără încungiu, că, pe mine cel puțin, idea aceasta de mult mă ocupă și m'a extasiat chiar. Da, domnii mei, este părerea mea, că salvarea națiunii săsești se poate găsi numai în realizarea acestei idei. Înainte de toate este de datorința, nu numai a fiecărui Sas, ci a fiecărui Austriac (în înțeles mai larg) să contribuie din toate puterile sale și cu toată priceperea sa, chiar cu sacrificiul avutului și a sângelui, la

susținerea integrității monarhiei și să împedec ruperea totală de cătră aceasta a Ungariei, de cumva ar exista aceasta intenție, ceea-ce eu nu voesc să afirm. Cel-ce altfel cugetă și lucrează se face vinovat de înaltă tradare. *Ma departe credem în adevăr, că prin întemeierea unui imperiu daco-român (Transilvania, Moldova, Valahia) sub coroua Împăratului german din Viena, întrunim cu desevîrșire aceste două scopuri, dacă anume integritatea monarhiei austriace ar fi amenințată, sau ruperea totală a Ungariei de cătră monarhia austro-ungară s'ar intenționa acum sau mai târziu.* Nu ne gândim deloc, că «prin aceasta am favorisa ceea-ce nici-odată și sub nici o condiție n'are să se întemple» (aceasta are doară înțelesul, că integritatea monarhiei n'are să fie nici când amenințată și desfacerea Ungariei din monarhie n'are să se întemple sub nici o condiție?); nici nu credem că în acest chip „purtarea noastră este reacționară și nesinceră», nici nu ne temem

că în această legătură «vom provoca mânia și disprețul Ungariei» sau că «ne facem vinovați de duplicitate». Noi ne spunem sincer părerea și ne dăm cărțile pe față. Cine dar' ne poate imputa viclenie și duplicitate? Dar' în interesul adevărului trebuie să observ, că nu știu dacă își mai caută și alții, sau, toți adversarii Uniunii, salvarea în alianța cu națiunea română. Mă îndoiesc chiar, că ar fi așa. Ideile acestea au răsărit în capul meu, n'am vorbit cu nimenea despre ele și nu știu dacă a mai avut cineva asemenea idei. Le comunic aici fără rezervă, pentru a le supune examinării națiunii săsești, care poate să le primească sau să le respingă, după cum va afla de bine. Ca publicist am făcut ce am putut, alt rol nu sînt chemat să joc în această dramă politică.

Această idee despre un imperiu daco-român sub suveranitatea Împăratului austriac nici cum nu este o fantasmagorie vană. Este o idee, care probabil se va realiza în puțini ani. Locui-

torii din Săcele, lângă Braşov, au numai puţină atingere cu Ruşii, şi am şi cetit în «Siebenb. Wochenblatt» ce cred ei despre guvernul rusesc. Cele două principate, Moldova şi Muntenia au gustat de ani de zile cu prisosinţă binecuvântările acestui guvern rusesc. Voivozii lor sînt arîndaşi fără constienţă, care exploatează ţerile în folosul propriu, sînt creaturi ale Ruşilor, care îşi primesc poruncile dela proconsulii ruseşti din Bucureşti şi Iaşi. Din consulatele ruseşti din Bucureşti şi Iaşi deşi se guvernează principatele. Moldovenii şi Muntenii sînt sătui pînă la scîrbă atît de acest guvern proconsular rusesc, cît şi de principii lor.

Ei suspină după libertate, nu numai după libertate politică şi spirituală, dar şi după libertatea de a-şi da acele instituţii, cari ar îmbunătăţi soarta poporului călcat în picioare şi ar favorisa desvoltarea şi cultivarea liberă a poporului pe base naţionale. *Aceste înalte bunuri Daco-Românii le pot dobîndi nu-*

mai așa, dacă vor ajunge la desevârșită independență politică, sub un principe ereditar ales de ei înșiși, sau dacă se vor alătura la monarhia austriacă și în umbra coroanei austriace își vor da cea constitutie și acele instituții, cari corespund dorințelor și trebuințelor lor. Dacă Daco-Românii tind la desevârșită independență politică, sub un propriu principe suveran, apoi se află pe o cale greșită *). Fără Transilvania statul lor ar primi o situație geografică foarte nepotrivită; cu Transilvania acest stat ar primi o configurație excelentă, rotunzită, tare. Fără Transilvania acest stat daco-român ar avea 3 milioane

*) Cele urmate mai apoi au dovedit în chip strălucit cât de temeinic s'a înșelat în punctul acesta amicul nostru Sas. În același timp ținem a constata, că nu avem cunoștință ca ideea unirii tuturor Românilor din Dacia-Traiană sub coroana Austriei să se fi discutat vre-odată serios de Români serioși, fie dincoace, fie dincolo de munți. Ceea-ce ne interesează în această afacere este dar' numai înpraguirarea, că un Sas, bun naționalist, nu s'a înspăimântat de o asemenea alianță de drept public cu Români. Care dar' ar fi motivele pântu care Sașii actuali ar pute să se înspăimânte de o simplă alianță politică cu Români ardeleni?

Nota trad.

de locuitori; cu Transilvania ar primi un spor de 2 milioane locuitori, dintre care $1\frac{1}{2}$ milioane de naționalitatea lor proprie română, și astfel ar deveni un stat tare, respectabil. Strîmătorat între Rusia, Turcia și Austria, acest stat, în urma poziției sale geografice și a numărului mic de locuitori, nici chiar sub un principe independent n'ar ajunge la deplină independență politică și totdeauna existența sa ar fi precară; ca parte integrantă a monarhiei austriace, dându-și în toată libertatea constituția ce va voi, ar fi asigurată dinspre Răsărit și Mează-zi prin puterea monarhiei, fără de a sacrifica ceva din autonomia sa internă, sau de a fi împedecat în libera sa dezvoltare națională. De celelalte avantagii neprețuite, d. p. în privința comercială, care ar rezulta pentru statul daco-român din alăturarea sa la Austria, nu vom mai vorbi aici.

Aceste imense avantagii ale alăturării la monarhia austriacă n'au

scăpat din vederea părții luminate generoase, desinteresate și însuflețite pentru dezvoltarea spirituală, materială și politică a poporului, a nobilimii daco-române (despre burgheșime nu poate fi încă vorba în Moldova și Muntenia). Nu este cu neputință, că în scurtă vreme se va adresa Austriei rugarea ca să fie alăturate la ea și aceste țeri.

Și cât ar câștiga Transilvania, monarhia austriacă, Germania întreagă prin alăturarea acestor două principate? (Să ne cugetăm numai la gurile Dunării!) Câștigul acestei achiziții (de sine înțeles este că vorbim totdeauna numai de achiziția *pacinică*, dorită și cerută de Daco-Români) a celor două principate, ar compensa Austriei mai mult ca îndoit pierderea Italiei și a Galiției, dacă cumva evenimentele politice vor face cândva necesară abandonarea acestor țeri. Este prin urmare în interesul Transilvaniei, al monarhiei austriace și al Germaniei, să urmărească cu atenție și bună-

voință cele-ce se petrec în present în principate, și sînt de mare importanță, să favorizeze partidul național de acolo, care este apăsător, dar' nici-decum nu este nimicit sau intimidat, și se stee gata, ca în momentul potrivit să întindă acestuia mîna.

Că națiunea săsească trebuie să favorizeze această transformare politică, cu deosebire cînd se face în interesul monarhiei, nu mai încapă nici o îndoeală. *Lîngă cea daco-română, naționalitatea germană ar putè exista și s'ar putè desvolti la o treaptă tot mai înaltă de perfecțiune politică, intelectuală și religioasă morală, și anumit pe basă națională germană. Lîngă naționalitatea maghiară nici o altă naționalitate n'ar mai putè exista în viitor fără de a se sacrifica pe sine însași. Uniunea cu Ungurii totdeuna a fost pentru Sași un izvor de nenorociri. Ungurii totdeuna au reclamat pentru ei partea leului. De aceea este mai bine să abandonăm legă-*

turile nefaste din trecut și să legăm altele cu oameni toleranți:

Dar' acestea le-am atins numai așa în treacăt și nu aparțin chestiei ce ne preocupă. De aceea ne reîntoarcem, după această deviație, earăși la chestia proprie.

Noi trebuie. — ni-s'a zis — să facem causă comună cu națiunea română, dacă voim să împedecăm Uniunea cu Ungaria. Adevèrat că noi Sașii singuri, chiar și pe calea indicată, cu greu vom isbuti contra Ungurilor rezoluți și energici. Noi singuri sîntem prea puțini la număr și nu apăsăm în cumpena politică a Ardealului. Să ne ferim, este sfatul meu binevoitor, a ne prețui în prea mult! Cu totul altcum se presentă lucrurile, dacă noi cele 300.000 de Germani ardeleni, ne vom presenta, uniți cu cei 1,500.000 Români ai patriei noastre, cu plîngerile noastre înaintea feței sacre a Maiestății Sale. Atunci nu mai sîntem numai locuitorii unei părți mici a Transilvaniei, numită

Fundul regesc, atunci sîntem locuitorii Transilvaniei. Atunci putem spera, că Maiestatea Sa va asculta rugămîntea Ardelenilor și o va împlini chiar și în contra dorințelor Ungurilor ardeleni, atît de puțini la număr. Va împlini rugămîntea acelora, cari sînt gata să jertfească sîngele și avutul pentru adoratul lor Împărat, contra dorințelor acelora, care îi rup pajura și, fără teamă și în public, vorbesc despre o monarhie ungurească.

Avem cuvînte de a presupune, că Românii vor face cauză comună cu Sașii și se vor declara contra Uniunii.

Numeroasa națiune română, este adevărat, pînă acuma nici-odată n'a fost întrebată, în afaceri politice, de părerea și consimțemîntul ei. S'a hotărît despre ea, fără ea, ca despre o turmă de vite. Nedreptatea ce astfel 'i-s'a făcut, se răsbună acum. Națiunea română s'a deșteptat și este conștie de sine, de puterea și de importanța ei politică. Pentru prima-dată se pregătește.

să-și ridice vocea **en masse** în afacerile politice, fie și nechemată și neîndreptățită, ear' Sașii și Ungurii sînt siliți să-i pețescă votul pentru ei. Nu mă îndoiesc, că ea își va da acest vot decisiv în favorul națiunii săsești. *Vii-torul Daciei (Transilvania, Moldova, Muntenia) nu este nici al națiunii maghiare, nici al celei germane, ci al numărului neam al națiunii române.* Oare conducătorii ei luminați să nu înțeleagă aceasta? Să folosească ei oare momentul hotărîtor de față, care poate nu se mai întoarce în veci, numai spre a se pune, pe ei și poporul, prin Uniunea cu Ungaria, la discreția Maghiarilor? Pe cînd numai dela ei depinde să ocupe cea mai onorabilă și mai independentă poziție în patrie! Nu în arena dela Budapesta, ci în arena dela Cluj, Sibiiu sau Făgăraș vor primi ei lupta, pentru a-și cuceri emanciparea și egala îndreptățire politică și respectarea limbii și naționalităților. Ar fi nebunie, dacă s'ar agăța de o cauză

perdută, sau ar pâși chiar ca luptători pentru ea. *Ear' causa Maghiarilor este perdută.* Supremația maghiară, ba chiar naționalitatea lor, a fost basată pe constituția feudală a națiunii, aceasta 'și-a avut singurul razim în constituția comitatensă, unde nobilimea privilegiată a avut singură cuvântul. Maghiarii prin recente hotărâri ale dietei din Pressburg, au nimicit singuri această constituție, bogăția și influența nobilimii. Constituția comitatensă nu mai poate exista în noul sistem de guvernare ce 'și-au dat. Elementul german, cel slav, cel român, cel burghez, vor intra cu putere în spărturile făcute, și vor inunda în scurtă vreme elementul maghiar. Se va încinge o luptă înverșunată între elementele aristocratice și cele burgheze, între naționalitățile slave, cea română și cea germană de o parte, și naționalitatea maghiară de cealaltă parte; o luptă pe viață și pe moarte. Sfirșitul acestei lupte ușor se poate prevedea. Maghiarii 'și-au aruncat din

mâni cele mai agere arme, ba le-au dat în mână chiar adversarilor. De cauza aceasta perdută nu se vor agăța Români, ci vor lupta pentru propria independență și poziție politică.

Contra Sașilor Români nu nutresc nici o dușmănie. În timpurile cele mai grele, în timpuri, când frații lor din Macedonia și de peste Dunăre sângerău sub tirănia pașalelor turcești; când frații lor din principate au fost degradați la sclăvie de fanarioții Greci, și duceau o existență miserabilă; când frații lor din Ardeal și Bănat gemeau sub apăsarea de fer a unei nobilimi feudale fără milă: în aceste timpuri Români au aflat în mijlocul Sașilor primire, ocrotire, libertate personală și vieață tignită. Și deși în timpurile furtunoase de mai înainte nu li-s'au putut da drepturi egale cu ale Sașilor, apăsați și maltratați nu au fost nici odată.

De mai multe-ori Români s'au resculat contra domnilor feudali ma-

ghiari, dar' nici-odată nu s'au răscolat contra Sașilor. De bunăvoie au extins Sașii în timpul din urmă drepturile politice și asupra Românilor, ear' cea din armă publicație, înțeleaptă și marini-moasă, a Universității săsești, relativă la națiunea română din Fundul regesc, nu a creat drepturi nouă pentru Români, ci a dat numai sancțiunea legală drepturilor, care *de facto* de mult existau și le-au fost acordate *tacendo*. Altcum națiunea română, pe pământul comitatelor și pe cel sêcuiesc, are trebuința de un aliat pentru a-și elupta emancipația politică. Ei bine, veniți sê le oferim în sinceritate această alianță; ei vor primi-o cu bucurie, căci înțeleg că Sașii nu voesc și nu pot sê le fie asupritori, că limba și naționalitatea nu le poate fi amenințată de cătră Sași.

Și astfel în unire cu întreaga națiune română, veniți sê pășim înaintea sacrei Maiestăți și în numele Ardealului sê o rugăm a *nu* sancționa articolul de lege despre Uniune. Ceea-ce

Maiestatea Sa n'ar putè și poate n'ar avè voe să acoarde numărului mic al Sașilor, aceea nu va refusa, nu poate și nu are voe să refuze locuitorilor *uniți* ai Transilvaniei, celor două milioane de supușii cei mai credincioși, cari nu doresc altceva, decât să aparțină, și în viitor ca și în trecut, monarhiei austriace, să-și pună bogăția, puterea și importanța politică a patriei lor în cumpăna monarhiei austriace. Aceasta nu va refusa-o M. Sa, din simțământul seu înăscut de dreptate, din blândeța Sa părintească, precum și din resoanele de stat mai înalte.

